

- методика професійної освіти: автореф. дис. канд. пед. наук. – Вінниця, 2006. – 22 с.
9. Модернізація вищої освіти в Україні Болонський процес: матеріали до першої лекції / [уклад.: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарніков]; відп.редак.: М.Ф. Степко. – К.: [б.в.], 2004. – 24 с, С. 6.
  10. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти // Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики / Оксана Овчарук. К.: К.І.С., 2003. – С. 1337.
  11. Теория и практика личностно ориентированного образования "Круглый стол" / Материал подготовила Е.В. Бондаревская // Педагогика. – 1996. – № 5.– С. 7280.:78.
  12. Raimes A. Techniques in Teaching Writing. Teaching Techniques in English as a Second Language / Series Editors: Russell N. Campbell and William E. Rutherford, Oxford University Press. – 1988. – 395 p.: 1011.

Біленька І. Г.

УДК 111.11:17

Естетична складова професійної самореалізації особистості

Аналізується естетична складова в самореалізації особистості студентів. Зазначається, що сучасні модернізаційні проекти в галузі вищої освіти мають враховувати те, що екзистенція естетичного в освіті постає засобом розвитку соціальних компетенцій студента, необхідних для ефективного конструювання власної повсякденності та професійної діяльності.

Ключові слова: естетичне, аксіологічна уява, професійна самореалізація, студенти, прагматизація життєвого процесу.

Анализируется эстетическая составляющая в самореализации личности студентов. Отмечается, что современные модернизационные проекты в области высшего образования должны учитывать то, что экзистенция эстетического в образовании возникает посредством развития социальных компетенций студента, необходимых для эффективного конструирования собственной повседневности и профессиональной деятельности.

Ключевые слова: эстетическое, аксиологическое воображение, профессиональная самореализация, студенты, прагматизация жизненного процесса.

The aesthetic component in self-realization of student's personality has been analyzed. It is pointed out that contemporary modernization projects in the field of higher education must take into account that the existence of aesthetics in education arises through development of student's social competences that are necessary for effective construction of personal daily professional activity.

Key words: aesthetic, axiological imagination, professional self-realization, students, pragmatization of life process.

Серед багатьох важливих аксіологічних домінант життєдіяльності людини особливе місце і роль займає естетичний компонент. Людині властиве естетичне ставлення до дійсності, здатність до її перетворення за законами краси. Естетичне входить у плоть і кров людини, визначає її гуманістичне ставлення до природи, суспільства і до самої себе, спонукає до активності і творчості. В сучасну еру інформаційно-комунікаційних технологій естетичний

компонент як цінність в аксіологічній уяві студентської молоді виявився приниженим. Особливо він потерпає від загальної прагматизації життєвого процесу. Відродження естетичного є завданням співрозмірним з відродженням живого духу молоді, життєвої краси, креативності, творчості.

У загальнофілософському, культурологічному, психологічному, педагогічному дискурсі «естетичне» як цінність визначається одним з ключових пріоритетів в процесі формування особистості молодої людини, а також у розвитку духовно-енергетичних механізмів самовияву та самореалізації цієї особистості. Які саме фактори можуть сприяти адекватному і креативному розвитку естетичної свідомості студентської молоді в процесі навчальної, виховної, культуротворчої діяльності в стінах вищого навчального закладу: «Естетична свідомість – форма суспільної свідомості, що розкриває багатство естетичного відношення людини до світу, відображає її активне прагнення до гармонії, досконалості, краси, ідеалу. Найбільш вагомими факторами, що зумовлюють стан естетичного виховання у вищих навчальних закладах є: естетична освіта і естетична інформованість; інтерес до мистецтва і здатність естетично сприймати його та оцінювати з точки зору загальнолюдського і національного естетичного ідеалу; естетичне середовище, освітньо-культурний рівень розвитку, естетично-моральні основи спілкування, естетичне ставлення до праці, участь студентів в різних видах художньо-естетичної творчості, засоби естетичного виховання, якими є творчо-продуктивна праця, навколишнє середовище, поведінкова діяльність і побут» [1, с. 16]. Всі перелічені фактори мають вибудовуватися в певну цілісність, систему естетичного світосприйняття, в систематичне залучення молодої людини до аксіологічних орієнтирів прекрасного. Саме з такою метою надзвичайно важливо в кожному навчальному закладі формувати відповідний культуротворчий простір, що з естетичної точки зору охоплював би і навчальну, і виховну, і мистецьку, і організаційну і громадську діяльність молоді.

У сучасному освітньо-філософському і психолого-педагогічному дискурсі існує достатньо розвинений теоретико-методологічний апарат дослідження проблем естетичного виховання студентів. Слід вказати на оригінальні підходи до естетичного виховання у педагогічних теоріях і практиці видатних педагогів С. Миропольського, В. Верховинця, А. Макаренка, В. Сухомлинського та ін., на їхні ідеї про необхідність створення системи безперервної естетичної освіти і виховання молоді. Вища

школа історично була створена як середовище не просто культури, а й джерело народження вищих духовних цінностей, у тому числі й естетичних. У вищій школі, яка здійснює професійну підготовку, на завершальну стадію переходить процес формування світоглядних установок особистості (світосприйняття, світорозуміння, світовідношення). Навчання у вищому закладі освіти – це момент, коли молода людина здійснює вибір смислу життя, в тому числі і відповідно до естетичних ідеалів. Незважаючи на те, що в науковій літературі існує достатня кількість досліджень, присвячених розвитку естетичної свідомості студентів, з нашої точки зору, існує нагальна необхідність конкретного аналізу феномену «естетичного» саме в загальній аксіологічній системі сучасної студентської молоді. Такий аналіз обов'язково має бути багатофакторним і таким, що враховуватиме різні прояви життєдіяльності сучасного студентства: від побутової до громадсько-політичної, від навчально-наукової до практично-професійної. Що ж дає студенту вивчення теоретичних засад сприйняття краси і гармонії як онтологічних основ світовлаштування? Насамперед, таке вивчення виводить молоду людину на якісно новий чуттєво-інтелектуальний рівень, коли внутрішні пориви, емоції, прагнення піддаються раціональному осмисленню та свідомій рефлексії. «У науковій літературі «естетизація» в широкому розумінні поняття тлумачиться як надання естетичної форми предметам і явищам (середовищу, побуту, людським стосункам тощо), естетичні якості (на відміну від суто мистецьких) екстраполюються на всі предмети та явища буття – матеріальні та ідеальні, соціальні й природні. Естетизація включає процеси ідеалізації, гармонізації, візуалізації, вона передбачає інтенсивне використання мистецтва, актуалізацію завдяки його засобам емоційно-енергетичних ресурсів людини» [5, с. 8]. Вивчення естетики та цілого комплексу мистецьких дисциплін дозволяє молоді, що за своїми віковими ознаками налаштована енергетично-творчо, навчитися осмислювати свої інстинктивні, емоційні, інтуїтивні пориви до художньої творчості та прагнення до естетизації навколишньої дійсності.

Безумовно важливою є й керована досвідченими педагогами самодіяльна мистецька творчість студентів. Сьогодні в багатьох українських університетах існують досить розгалужені організаційні можливості для забезпечення повноцінної участі студентської молоді в самодіяльних мистецьких колективах. «Участь студентів університету в художньо-творчих колективах розглядається як

складова виховання майбутнього спеціаліста. Це є незаперечною істиною, оскільки мистецьке середовище живить духовний розвиток індивіда, сприяє педагогічній підтримці процесів становлення громадянина, людини культури, моральної особистості, здатної до позитивних змін у навколишньому світі, створення культурного простору... Крім усвідомлення змістового компоненту творів мистецтва (що впливає на духовне, моральне, патріотичне, естетичне становлення), формування особистісних якостей, розвитку творчих здібностей тощо, майбутній фахівець оволодіває значним обсягом мистецької інформації щодо видів, жанрів, художніх стилів мистецтва, способів їх відтворення та використання в професійній практиці. Зважаючи на це, мистецьку діяльність у художньо-творчих колективах ми визначаємо як освітню» [8, с. 396].

Одним з ефективних засобів естетичної освіти в Харківській державній академії фізичної культури є залучення студентів до участі у мистецьких заходах різних рівнів. Зокрема, студенти, які навчаються на кафедрі танцювальних видів спорту, фітнесу і гімнастики постійно приймають участь не тільки у спортивних змаганнях і показових виступах, також вони є активними учасниками культурно-масових заходів, що проводяться в академії та за її межами. Викладачі кафедри організують відвідування театрів та музеїв, що підвищує освітньо-культурний рівень розвитку студентів, формує естетичний смак і культурні цінності особистості.

В багатьох українських ВНЗ вже успішно використовуються такі естетико-виховні заходи, як «оформлення побуту, залучення студентів до створення естетичної обстановки аудиторій, приміщень університету, кімнат і спільних приміщень гуртожитків тощо» [4, с. 246]. Такі заходи дозволяють кожній молодій людині проявити себе в якості справжнього творця власного і громадського оточуючого простору. Це є своєрідним естетико-соціокультурним практикумом, в якому особливо важливою є його колективна природа. Студенти мають змогу не просто естетично оформлювати простір власної життєдіяльності, але й спостерігати, як це роблять їх друзі й колеги. Це завжди має чи не найсильніший естетико-виховний ефект. Фактично, неформальна мистецька освіта може називатися й позанавчальною мистецькою або художньо-творчою практикою, в якій студенти засобами мистецтва розвивають не тільки власні вміння та компетентності, але й загальносвітоглядну аксіологічну систему. Не дарма в історії української педагогіки часто наголошувалося на важливості використання побутово-культурних засобів естетичного

виховання молоді. Такі засоби завжди визнавалися одним з найефективніших інструментів духовно-аксіологічного розвитку особистості молоді людини: «Естетико-виховні можливості побуту є вельми багатими. А. Макаренко підкреслював, що в справі виховання естетика костюму, кімнати, сходів має не менше значення, ніж естетика поведінки. Спілкування також посідає важливу роль в процесі естетичного розвитку особистості. Засобами спілкування є: слово (усне і друковане), міміка, жести, практичні дії. Основним засобом спілкування студентів є слово. Культура мовлення передбачає її змістовність, образність, яскравість, чистоту, чітку дикцію, плавність, лагідність, ритм» [3, с. 109].

При цьому, надзвичайно важливо виховними засобами переконувати молодь у тому, що постійне естетично-оціночне ставлення до дійсності, оточуючого середовища є важливим елементом особистісного, в тому числі і професійно-компетентісного становлення: «Дослідження провідних учених доводять високу практичну життєву цінність естетичної вихованості людини, що породжує наявність у неї відповідного смаку, забезпечує формування уміння і навичок естетичної поведінки, естетики побуту, зовнішнього вигляду» [6, с. 166]. Особистість зі сформованою і динамічною системою естетичних цінностей і переконань має набагато більше шансів досягати життєвого успіху у всіх сферах особистісної самореалізації: індивідуально-побутової, професійній, громадській, соціокультурній тощо.

Становлення у стінах університету справжнього професіонала, майбутнього фахівця з розвиненими особистісно-професійними компетенціями безпосередньо залежить не лише від достеменного вивчення спеціальних предметів і проведення відповідних наукових досліджень. Не менш важливо, щоб молода людина проявляла своє прагнення до краси, естетизму, ціннісної окраски дійсності. Естетизація аксіологічної системи студентської молоді має відбуватися на всіх рівнях: в навчанні і вихованні, в науково-дослідній і громадсько-політичній діяльності, в просторі соціокультурної і побутово-відпочинкової самодіяльності. Лише таке системно естетизоване середовище дозволяє кожній молодій людині виробляти в собі особистісні прагнення до життєтворчості і життєвого успіху.

Особливо актуальним дослідження естетичних цінностей і орієнтирів сучасної української молоді є ще й тому, що в національній культурі феномени краси, прекрасного, гармонійного традиційно відіграють центральну роль. Враховуючи це, надзвичайно

важливо досліджувати, яким чином сучасна масова культура, інформаційна цивілізація, постійна економічна криза і перманентні світоглядно-ціннісні трансформації впливають на прагнення української молоді, яка генетично залишається естетико-центричною, до реалізації власних аксіологічних устремлінь в сфері краси, мистецтва, гармонійного влаштування власного побуту тощо. «Актуальність дослідження процесу формування естетичної свідомості студентської молоді обумовлена потребами подолання своєрідного «естетичного голоду», в ситуацію якого потрапила молодь, зокрема студенти, наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття в період розгортання глобалізації та інформаційної революції. Численні соціологічні обстеження молоді свідчать, що естетичні пріоритети перемістились на периферію ціннісних орієнтацій студентів, стали майже не помітними на фоні прагматичного світогляду, що поступово охоплює все більш широкі кола молоді... Повернення молоді до дійсних, а не ілюзійних естетичних цінностей є завданням, без вирішення якого неможливо говорити про розвиток творчості, високу духовну атмосферу, загальнолюдські цінності» [1, с. 3].

Важливу роль у формуванні особистісного відчуття прекрасного завжди відіграла освіта. В сучасному світі важливо, щоб значну відповідальність за формування і розвиток естетичних орієнтирів молоді брала на себе вища освіта. У зв'язку з цим, актуалізується низка вимірів феномену естетичного в аксіологічній системі студентської молоді як соціального прошарку, що відрізняється особливою активністю, прогресивністю поглядів, креативністю життєтворчої орієнтації. Особливу роль у формуванні особистісного відчуття прекрасного завжди відіграють культурні цінності, ключовим елементом яких є естетичні аксіологічні орієнтири і смаки. Враховуючи це в кожному університеті має створюватися культуротворчий простір гуманістично-демократичного характеру, в якому б кожна молода людина мала можливість самореалізовуватися в якості активного суб'єкта соціокультурного процесу. «Тільки занурюючись у світ культурних цінностей, відбувається переосмислення власних мотивів, почуттів, діяльності, що й призводить до формування культурних цінностей особистості, які визначають світосприймання даної особистості, культуру мовлення, культуру поведінки, стиль одягу тощо. Усе вищезазначене підкреслює необхідність формування естетичної культури у майбутніх фахівців й важливість залучення особистості майбутнього фахівця до світу загальнокультурних цінностей, трансформація та збагачення яких

забезпечить її розвиток та культурне становлення як необхідної складової майбутньої професії» [2, с. 40].

В сучасних соціокультурних та цивілізаційних умовах, не зважаючи на різноманіття інформаційно-знакової, іміджевої, брендової продукції, насправді не відбувається естетизація життєвого простору людини на засадах високої естетики і гармонійного розуміння прекрасного. Скоріше, спостерігається нівеляція загальних законів краси на догоду певним комерційно-масовим потребам в споживанні інформаційних образів. Це, безумовно, веде до зниження естетичної вихованості особистості, до збіднення її світоглядно-аксіологічного простору. «Проаналізований стан сучасної культури і характер актуалізованих у суспільстві художньо-естетичних цінностей дає підстави стверджувати, що сьогодні спостерігається зниження впливу високих цінностей художньої культури і мистецтва на процеси суспільно-культурної комунікації, на процеси виховання майбутніх спеціалістів у будь-якій галузі знання. Така ситуація вимагає удосконалення навчально-виховного процесу у вищих освітніх закладах, висуває завдання формування пріоритетної системи справжніх духовних, художньо-естетичних цінностей. Тому естетичне й поліхудожнє виховання сучасної молоді, майбутніх спеціалістів, набуває особливого сенсу й актуальності» [7, с. 112].

Таким чином, на різні аспекти феномену естетичного в аксіології студентської молоді значний вплив має виховне середовище вузу, освітньо-виховний потенціал якого сприяє створенню відповідних умов для того, щоб навчити молодь відрізнити дійсно красиве від потворного, чуттєве від вульгарного, природне від штучного, благородне від нищого, витончене від убогого в різних сферах життя: в мистецтві, культурі, освіті, професійній діяльності, особистісних стосунках та найголовніше – у думках, почуттях, діях, вчинках людей.

Література

1. Богданова Н. Г. Естетична свідомість студентської молоді в сучасній Україні в контексті глобалізаційно-інформаційного аналізу: автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.03 / Н. Г. Богданова; АПН України; Ін-т вищ. осв. – К., 2007. – 20 с.
2. Кириченко Л. Г. Теоретико-методологічні підходи до проблеми формування естетичних якостей особистості у майбутніх фахівців соціокультурної сфери / Л. Г. Кириченко // Наук. зап. Ніжинського держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки. – 2013. – № 5. – С. 37-42.

3. Косінова О. М. Естетичне виховання як актуальний напрям підготовки студентів вищих навчальних закладів мистецтв / Олена Косінова // Культура і Сучасність. – 2014. – № 2. – С. 106-112.
4. Масол Л.М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: Монографія / Людмила Масол. – К.: Промінь, 2006. – 432 с.
5. Медведєва О. Р. Естетичне виховання студентів педагогічних ВНЗ / О. Р. Медведєва // Наукові праці ДонНТУ. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – 2013. – № 1 (13). – С. 244-247.
6. Національна державна комплексна програма естетичного виховання: проект / укладачі: І. А. Зязюн та ін. – К.: АПН України; Інститут українознавства Київського університету імені Тараса Шевченка, 1994. – 63 с.
7. Пономарьова О. М. Деякі аспекти інтеграції видів мистецтва / О. М. Пономарьова // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура. – 2009. – № 7. – С. 112-116.
8. Сулаєва Н. В. Неформальна мистецька освіта студентів вищих педагогічних закладів України / Н. В. Сулаєва // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 7 (33). – С. 394-405.

Бондаренко О. М., Чуйкова С. В.

УДК 37.091.31-059.1:37.091.312:001.895

Модерація як новітня технологія поєднання індивідуальної і колективної діяльності студентів

У статті висвітлюються теоретико-методичні питання застосування модерації в освітньому процесі. Розглядається методика організації та проведення модерації як інноваційної новітньої навчальної технології, яка дозволяє не лише актуалізувати набуті знання студентів, активізувати їх мислення, але й здобути нові знання, адекватні реаліям часу.

Ключові слова: освіта, навчання, модерація, інноваційні навчальні технології, проблемно-орієнтованого навчання, тренінги.

В статье освещаются теоретико-методические вопросы применения модерации в образовательном процессе. Рассматривается методика организации и проведения модерации как инновационной новейшей обучающей технологии, которая позволяет не только актуализировать приобретенные знания студентов, активизировать их мышление, но и получить новые знания, адекватные реалиям времени.

Ключевые слова: образование, обучение, модерація, инновационные учебные технологии, проблемно-ориентированного обучения, тренинги.

The article highlights theoretical and methodological issues in the application of moderation in the educational process. The technique of organization and carrying out of moderation as an innovative new training technology, allow not only to update the acquired knowledge of students, activate their thinking, but also to gain new knowledge, adequate to the realities of the time.

Key words: education, training, moderation, innovation, educational technology, problem-based learning and training.

Потреби сьогодення вимагають від сучасного фахівця не лише знань і механістичних умінь, але й здатності критично осмислювати назрілі проблеми, творчо підходити до їх подолання і з усією